

Informazioni su questo libro

Si tratta della copia digitale di un libro che per generazioni è stato conservata negli scaffali di una biblioteca prima di essere digitalizzato da Google nell'ambito del progetto volto a rendere disponibili online i libri di tutto il mondo.

Ha sopravvissuto abbastanza per non essere più protetto dai diritti di copyright e diventare di pubblico dominio. Un libro di pubblico dominio è un libro che non è mai stato protetto dal copyright o i cui termini legali di copyright sono scaduti. La classificazione di un libro come di pubblico dominio può variare da paese a paese. I libri di pubblico dominio sono l'anello di congiunzione con il passato, rappresentano un patrimonio storico, culturale e di conoscenza spesso difficile da scoprire.

Commenti, note e altre annotazioni a margine presenti nel volume originale compariranno in questo file, come testimonianza del lungo viaggio percorso dal libro, dall'editore originale alla biblioteca, per giungere fino a te.

Linee guide per l'utilizzo

Google è orgoglioso di essere il partner delle biblioteche per digitalizzare i materiali di pubblico dominio e renderli universalmente disponibili. I libri di pubblico dominio appartengono al pubblico e noi ne siamo solamente i custodi. Tuttavia questo lavoro è oneroso, pertanto, per poter continuare ad offrire questo servizio abbiamo preso alcune iniziative per impedire l'utilizzo illecito da parte di soggetti commerciali, compresa l'imposizione di restrizioni sull'invio di query automatizzate.

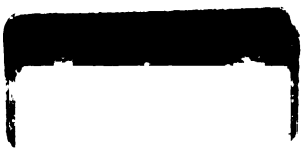
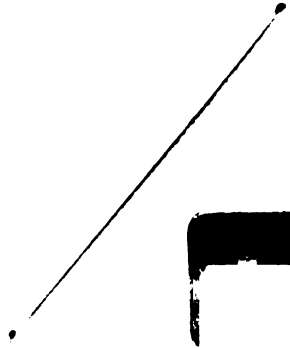
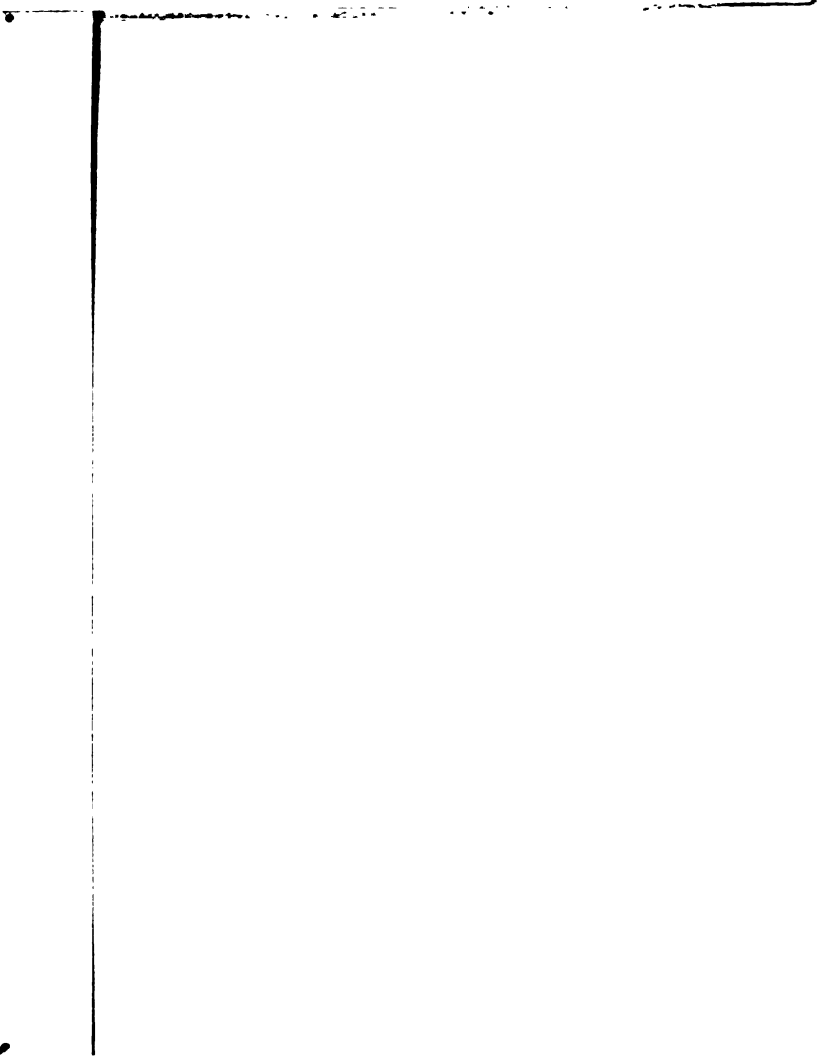
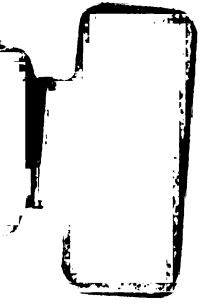
Inoltre ti chiediamo di:

- + *Non fare un uso commerciale di questi file* Abbiamo concepito Google Ricerca Libri per l'uso da parte dei singoli utenti privati e ti chiediamo di utilizzare questi file per uso personale e non a fini commerciali.
- + *Non inviare query automatizzate* Non inviare a Google query automatizzate di alcun tipo. Se stai effettuando delle ricerche nel campo della traduzione automatica, del riconoscimento ottico dei caratteri (OCR) o in altri campi dove necessiti di utilizzare grandi quantità di testo, ti invitiamo a contattarci. Incoraggiamo l'uso dei materiali di pubblico dominio per questi scopi e potremmo esserti di aiuto.
- + *Conserva la filigrana* La "filigrana" (watermark) di Google che compare in ciascun file è essenziale per informare gli utenti su questo progetto e aiutarli a trovare materiali aggiuntivi tramite Google Ricerca Libri. Non rimuoverla.
- + *Fanne un uso legale* Indipendentemente dall'utilizzo che ne farai, ricordati che è tua responsabilità accertarti di farne un uso legale. Non dare per scontato che, poiché un libro è di pubblico dominio per gli utenti degli Stati Uniti, sia di pubblico dominio anche per gli utenti di altri paesi. I criteri che stabiliscono se un libro è protetto da copyright variano da Paese a Paese e non possiamo offrire indicazioni se un determinato uso del libro è consentito. Non dare per scontato che poiché un libro compare in Google Ricerca Libri ciò significhi che può essere utilizzato in qualsiasi modo e in qualsiasi Paese del mondo. Le sanzioni per le violazioni del copyright possono essere molto severe.

Informazioni su Google Ricerca Libri

La missione di Google è organizzare le informazioni a livello mondiale e renderle universalmente accessibili e fruibili. Google Ricerca Libri aiuta i lettori a scoprire i libri di tutto il mondo e consente ad autori ed editori di raggiungere un pubblico più ampio. Puoi effettuare una ricerca sul Web nell'intero testo di questo libro da <http://books.google.com>

B. N. C.
FIRENZE
1167
13

4157.13

07
13

S.

Monday

7/11

1167.12

M. ANTONII MAIORAGII
DISSERTATIO
APOLOGETICA,

*In qua plurimæ corruptæ & vitiosæ locutiones
Gaudensii Merula notantur & castigantur,*

Nuperrime inter veteres auctoris schedas Medio-
lani reperta & nunc primum typis descripta.

TRAJECTI ad RHENUM,
Apud IOHANNEM KETELIUM,
Anno c15 I3 c LXIV.

VIRO AMPLISSIMO,
NICOLAO HEINSIO
ILLUSTRISSIMORUM ORDINUM
FOEDERATI BELGII

APUD

SERENISS. SUECIÆ REGEM
ORATORI

MAGNÆ FIDEI & PRUDENTIÆ,
CUJUS MIRIFICAM INGENII ET DOCTRINÆ VENU-
STATEM,
RARISSIMUMQUE IN OMNIBUS VITÆ OFFICIIS CAN-
Dorem,

PARI CUM HUMANITATE,
QUICQUID EST PER EUROPAM
ELEGANTIORUM HOMINUM
MIRATUR ET SUSPICIT,
OPUSCULUM MAJORAGIANUM
EX PULVERE MĒDIOLANENSI
INTER ALIAS TANTI VIRI RELIQUIAS
FELICITER ERUTUM
SAMUEL SCIASSIUS .
AMORIS ET OBSERVANTIÆ
EXIGUUM MONUMENTUM
B. D.

1167.11

M. ANTONII MAJORAGII
A P O L O G I A.

In Gaudentium Merulam, qua declarat a se minime relegatum esse Ciceronem ac Terentium, quemadmodum ille finxerat quodam in Dialogo, & centum atque amplius ejus errores notat, contra usitatam Ciceroni, ac Terentio locutionem.

Ntequam ad causam accedo, nobilissimi auditores, prius de officio meo, ac ratione vitæ nonnulla disserere statui, ut omnes intelligant me non libenter, aut cupide quemquam insectari, sed cum necessitas cogit, tantum aliorum maledicta repellere. Ego enim semper eam laudem duxi maximam, quam sibi quisque propria virtute pararet, non quam per alterius incommodum & calamitatem acquireret. Itaque vere hoc possum jurejurando affirmare, me neminem unquam offendere statuisse, nisi gravissimis injuriis laceffitum. quin potius quantum facultas mea tulit, de plurimis benemereri, & quibus-

A cunque

2 M. ANTONII MAJORAGII

cunque possem gratificari studiis. Hanc enim unam laudis ac dignitatis pulcherrimam esse viam semper agnovi, nullos habere penitus, modo fieri possit, inimicos, amicos vero quamplurimos. hoc igitur officio semper in omnes quibuscum mihi fuit aliquod negotium usus sum, ut in eos tam facilis essem ac modestus, ut omnes me amarent plurimum, rationem vero vite sic institui. cum ab ineunte adolescentia mihi persuasisset nullam artem esse præstantiorem, aut quæ in auctiori gradu dignitatis hominem locare posset, quam literarum, ita earum studiis deditus sum, ut nihil aliud mihi dulce, nihil suave, nihil jucundum videretur. ita per multos annos & græcis & latinis auctoribus operam dedi, ut nullam partem neque dierum, neque noctium intermitterem, sæpiusque etiam de salute propter nimias vigiliis periclitatus sim, donec tandem de medicorum consilio cœpi aliquid de summa illa diligentia remittere. Itaque jam decem annis ita versor in literis & Græcis & Latinis, ut labore atque industria paucis concedam, quamvis eruditione quamplurimis. Hoc autem omni tempore quo literis incubui, nihil mihi fuit antiquius quam ut latini sermonis proprietatem intelligerem, & stylum meum cum
rerum

rerum varietate, tum splendore verborum exornarem, cui rei cum nullos aptiores esse viderem auctores quam Terentium ac Ciceronem, eos statim ab initio mihi proposui, quos diligentissime legerem, quos in sinu gestarem, & quos nunquam de manibus deponerem. hos ita mihi familiares reddidi, & in eis tam multa notavi, ut, quemadmodum omnes judicare possunt, aliquam mihi dicendi facultatem, non omnino barbaram acquisiverim: atque hujus rei non aliis mihi testibus opus est, quam vobis, qui me frequenter audivistis. Scitis enim quam sollicitus sim, in verborum proprietatibus declarandis, quam nimis etiam aliquando superstitiosus, in his quæ videntur a Ciceroniana phrasi discrepare. Quæ cum ita sint sperabam me aliquam in hac parte gloriam ac laudem jam consecutum, cum repente quidam imperiti literatores, omnis veræ laudis expertes, contra me sunt exorti: qui me quo jure quaque injuria persequerentur, sperantes hac ratione fieri posse, ut ipsi magis innotescerent, si de fama mea detraxissent. ex hoc numero fuit semper hic Gaudentius Merula de quo sumus hodie verba facturi. hic me jampridem

4 M. ANTONII MAJORAGII

non cessat injuriis laceffere , mihi maledicere ,
sinistris me rumoribus carpere , sed quæ antehac
fecerat , facile illi omnia condonabam , nihil e-
nim facilius oblivisci soleo , quam injurias . hoc
vero quod in me proxime commisit , nullo modo
condonari potest . Illud enim , quantum in ipso
est , mihi ademit , quo solo sperabam me jam sa-
tis in hac civitate clarum esse . semper enim styli
gloriam expetivi , quam nobis maximè Teren-
tius ac Cicero largiuntur , hic autem planus im-
probissimus meo judicio damnatos utrosque hos
auctores publicis scriptis attestatur . Quin etiam
Petrum Pomeranum eruditissimum virum , &
mihi summa necessitudine conjunctum , quem
præsentem astare video , & quem , ut ipsius exi-
mia virtus postulat , honoris , & amplitudinis
gratia nomino , non leviter offendit , sed is cum
summa dicendi facultate præstet , facile poterit
a se literatoris hujus importunissimi temeritatem
propellere . me vero quis non intelligit meritif-
simo excandescere ? jureque velle tantam inju-
riam ulcisci ? me ne judice damnatus est Cicero ?
quem unicum eloquentiæ lumen veneror ? cujus
lectione suavitatem quandam incredibilem fen-
tio ; cujus solo nomine recreor ? Pro Dii im-
mor-

mortales , tantam ne esse salaconis hujus impudentiam ut tam aperte mentiri non erubescat? Sed efficiam hodie profecto ut luce clarius appareat Merulam non solum Ciceronem non legisse, sed ne bonas quidem literas unquam a limine salutasse. Pudet me tamen non mediocriter Auditores, non equidem mei qui ab ineunte ætate ita semper vixi, ut nemo me jure possit reprehendere, neque sane hujus civitatis in qua non parvam ego dignitatem, plurimas amicitias & aliquod nomen sum consecutus: sed ineptiarum pudet istorum ludi Magistrorum qui nullam aliam crescendi viam esse credunt, nisi per aliorum injuriam & ignominiam. pudet me, inquam, in hoc esse ordine, & Grammaticum appellari. Fortasseque hæc erit una maxima causa, quæ me vitæ genus immutare cogat. Quæ malum est ista perveritas? ut cum possis laborando, vigilando, virtute amplectenda in altiorem locum pervenire, tamen hoc non facias, de aliorum fama perpetuo detrahas. Ac mihi quidem cum hoc factum Merulæ considero venit in mentem maxime indignari, quod tanta petulantia, ac linguæ proacitate, in tot homines sine causa debacchatus fuerit, & merito possent omnes illi succensere,

A 3

quos

6 M. ANTONII MAJORAGII

quos nominatim appellavit in eo Dialogo, cum præsertim sit res tam inepta & confusa, & barbara. cum enim eum diligentius perlego, nihil tandem ineptius, nihil insulsius, nihil magis Barbarum invenio. Quare miserari potius insanientem hominem quam illi maledicere cogito. Nam, quod ad me attinet, illum ego bonum virum, & nullis vitiis inquinatum judico, quamvis se mirretur, atque inter doctos tanquam anser inter olores enumerari velit. quod quidem magnæ dementiae non mediocri signum est. quanta enim insania est, mandare quenquam literis cogitationes suas, ~~quas neque disponere, neque ornate tractare, neque distincte proloqui possit?~~ quid furiosius sordidorum verborum farragine nulla subjecta sententia? Quod nisi me tam graviter offendisset, ~~sinerem illum gaudere suis bonis, & tanquam scarabæum in stercore suo volutari.~~ neque hanc Camerinam, vel potius Mephitim commoverem. Timerem enim ne quisquam me natura maledicum existimaret, a quo vitio maxime semper abhorruì, sed cum omnem in literis mihi auctoritatem conatus sit eripere, impudentissimeque meo judicio præstantissimos omnium auctores Terentium & Ciceronem mihi familiarissimos

simos damnari finxerit, facere non potui quin eum turpiter mentiri ostenderem. Nam si nihil dixissem crederent fortasse aliqui, verum id esse, propter ea quod taciturnitas confessionem imitari creditur. Nunc mihi certum est planum ac manifestum facere, me longe diligentius atque accuratius Ciceronis opera legisse, quam ipse concupierit, & ipsum, ut dici solet, suis armis jugulare. bis enim interimitur qui suis armis perit. Nam, ut prætermittam cætera ejus opuscula, quæ plurimis undique scatent erroribus, ut ne pagella quidem in eis latina reperiri possit, in hoc uno Dialogo plusquam centum errores annotavi, partim contra receptam a Cicerone loquendi consuetudinem, partim improprie dictorum verborum, partim, quod omnium turpissimum est, contra Grammaticorum omnium, & auctorum latinorum consensum. Nam Barbatus hic noster, triginta atque amplius Solæcismos insignes commisit, qui, si Diis immortalibus placet, solus Ciceronianus ac Terentianus in hac civitate dici vult. Itaque vos rogo per ipsius Ciceronis manes ut attente, bonaque cum venia quæ contra illum dicturus sum audiatis, res enim erit & utilis & jucunda.

Et

8 M. ANTONII MAJORAGII

Et quoniam meæ partes sunt ut de latina lingua verba faciam, propterea quod a Senatu Mediolanensi sim in hoc dignitatis gradu constitutus, ut literas humaniores publice profitear, nihil dicam de rebus ipsis quæ tractantur in eo Dialogo: non dicam, id quod verissimum est, sine ullo ordine, sine artificio, illa congesta esse omnia, non dicam esse addita plurima quæ nihil penitus ad rem pertineant. præteribo nullam esse subjectam sententiam, ac nihil tandem nisi meras nugas concludi, cum præsertim intelligam Aronem Battaleum virum argutissimum hanc suscepisse provinciam, ut ejus imprudentiam, ineptias, delirationes in rebus ipsis notet. de locutione igitur tantum ego verba facturus sum, ut ostendam eam non tantum Ciceronianam non esse, sed ne latinam quidem, verum plane barbaram, & solæcismis affluentem.

Ac primum illud prætermitto quod contra latinorum consuetudinem dixerit. *Domino Io: Baptista*, quoniam hoc vulgatum est vitium. atqui Cicero (quem nos imitari in loquendo maxime debemus, quamvis ad clarissimos & potèntissimos viros scribat, nunquam tamen eos dominos appellat. neque quisquam eorum qui Ciceronis
ætate

A P O L O G I A.

etate floruerunt ita locutus est.

Gaudentius: si ea quæ est in te, aut vis ingenii aut dicendi lepos.

Majoragius: Non potest hæc esse latina locutio. nam illa conjunctio *aut*, quæ pronomen sequitur, aut voces conjungit ejusdem generis, ut si ita dixisses, si ea quæ est in te, aut vis ingenii, aut dicendi venustas, latinum esset, aut geminatum pronomen requirit, ut: si ea quæ est in te, aut vis ingenii, aut is dicendi lepos. vel opus est priorem conjunctionem relinquere hoc modo: si ea quæ est in te vis ingenii, aut dicendi lepos, at eo modo quo tu pronuncias solœcum est.

G: Quando id re præstare nequeam.

M: Hæc vox, quando, quotiescunque ponitur pro quoniam, indicandi modum postulat. Cicero in epistolis: *quando te id video desiderare*. Virgilius: *quando hæc te cura remordet*, alibi Cicero: *quæ quando complexus es, tene*.

G: verbis relaturum me gratias.

M: en observatorem latinæ proprietatis. quis unquam verbis retulit gratias? an adhuc nescis, quod etiam trivialibus Grammatistis notissimum est? referre gratias esse factis, agere verbis, habere animo? quod apertissime declarat Plancus

B

ad

To M. ANTONII MAJORAGII

ad Cicèronem scribens: *immortales tibi ago gratias, agamque dum vivam. nam relaturum me affirmare non possum. Tantis enim tuis officiis non videor mihi respondere posse.* ecce respondere officiis, & satisfacere beneficiis, esse idem quod gratiam referre. ut interim sileam nos longe frequentius dicere refero gratiam, quam gratias. ausim enim affirmare nunquam apud Cicèronem inveniri, gratias referre, sed in singulari semper referre gratiam, exempla sunt infinita.

G: Nobilitatis gradum sustinendo non essem.

M: Eugè Ciceroniane, quo enim te alio nomine appellem? cum tam eleganter ac polite loquaris, ut in uno membro duos insignes solècismos committas? erigite quæso aures, auditores, ut novum eloquentiæ genus audiatis. Primo contra latinam consuetudinem dixit, sustinendo gradum, quoniam hæc, ut appellant Grammatici, gerundia, in do finita, teste Valla, nunquam casum regunt, nam inepte dicitur: do operam legendo libros, sed legendis libris dicendum est. sicuti Cicero primo de officiis: *orationem autem latinam efficies profecto legendis nostris plenior.* non dixit legendo nostra. deinde quam absurda locutio, non essem sustinendo? pro non possem sustinere? quo genere dicendi

dicendi uteris etiam alibi : *cum dicendo non essem.* ego vero affirmo barbarum esse hoc dicendi genus non essem dicendo, pro non possem dicere, non essem sustinendo, pro non possem sustinere. Nam quamvis Cicero dicat : *cum civitates solvendo non essent*, tamen hoc unicum est, & alia quadam ratione dictum, neque unquam in aliis verbis eodem modo loquimur. postremo quis unquam dixit *sustinere gradum*? Solet Cicero dicere : *tenere gradum & servare gradum*, non sustinere. quod si diligentius advertisses unde metaphora ducta sit, non certe tam inepte locutus fuisses. Nemo enim sustinet gradum, sed sustinetur a gradu, unde dicimus etiam *de gradu dejicere*. Cicero primo de officiis : *nec tumultuantem de gradu dejici*. Date huic in disciplinam liberos vestros, o cives, ut in uno membro bis peccare discant, & duplo reddantur stultiores, quam ad eum accesserint.

G : quando non omnibus dormiam.

Majoragius : dormio dicendum est, ut jam docuimus : Hoc autem videris ab historia sumpsisse, nam uni soli Mæcenati dormiebat Galba, dum ille uxorem suam attrectaret, at tu vide ne pluribus dormias.

G : Quaecunque est, omne & dedico, & voveo.

B 2

M : impe,

M: imperite atque oscitanter ordo perturbatus est, prius est enim vovere quam dedicare.

G: gratis mihi fueris elargitus.

M: Quid hoc monstri est? est ne aliquis qui largiatur non gratis? quis non videt illud adverbium gratis redundare?

G: Tuorum erga me prætitorum.

M: unde tam absoletum & barbarum vocabulum eruisti? atqui Cicero non prætutum, sed meritum aut beneficium dicere solet.

G: Dialogus ultra omnem festivitatem urbanissimus.

M: Nemo hanc latinam esse locutionem, non magis quam si quis diceret, Socratem ultra omnem Grammaticam fuisse sapientissimum. quod quidem dicendi genus esset absurdissimum, quamvis Grammatica pars quædam esse sapientiæ videatur, ita quamvis festivitas pars quædam sit urbanitatis, tamen insulse dicitur urbanissimum ultra omnem festivitatem. præterea sæpe accidit, ut alia species sit urbanitas, alia festivitas, atque ita superlatio non erit inter ea quæ sint ejusdem formæ, quod vitiosum esse constat. Sed hæc acutiora sunt, quam ut ea tu possis intelligere. Itaque pinguius & crassius tecum agendum est. addo
igitur

igitur illud, post superlatum nomen, non inveni-
ri, ultra, sed aliquando, supra, vel ante,

G: Secundum consuetudinem.

M: Vulgaris hæc est, & parum latina locutio,
solet enim Cicero dicere, *pro consuetudine*, ne-
que quisquam auctor paulo elegantior dixit. un-
quam secundum consuetudinem. Cicero pro Ar-
chia: *Qua de causa pro mea consuetudine breviter simpli-
citerque dixi.*

G: Græca dictione Buleuterium.

M: Buleuterium apud Græcos locum haben-
di senatus significat, non autem quod Mediola-
nenses Broleum dicunt, in quo vinum, ac fruges
vendi solent, quam dictionem existimo vel Go-
thicam vel Longobardicam esse.

G: Quam faustissimo, inquit, omine huc loco-
rum pedem tetulimus? quæ hæc nobis illuxit, dies?

M: In hunc errorem plane puerilem plusquam
decies incidit in hoc Dialogo, ut quam pro quan-
tum superlato nomini jungat, quod latinis auri-
bus penitus inauditum est, nisi quando sequitur
hoc verbum, possum, ut quam brevissime potero
paucis absolvam. Quod si tam Vallam ac cæteros,
Grammaticos legisset Merulus hic noster, quam
ineptire didicit, profecto eum modestiorem ha-

B 3

beremus.

beremus. Nunc cum in Grammaticos sæviat vel potius insaniat, eos committit errores, ut ipse meritissimo versa vice sit a discipulis ferula plectendus.

G: quæ per quoscunque auctores sparſæ sunt.

Majoragius: Duobus in locis in hoc erratum lapsus est, ut quicumque dicat pro quisque, ut apertissimum sit eum non intelligere quomodo hæc inter se nomina differant. Nam, quicumque, duo verba postulat, quique uno contentum est. rursus, quicumque, significat, omnis qui, quisque tantum omnis.

G: Pro animi libidine lancinnarem.

M: Cicero nusquam utitur hoc verbo lancinno. neque est quod mihi respondeas, te non curare, modo sit latinum. Ego vero, si tu non intelligis, causam ago meam, & doceo Ciceronis opera diligenter a me revolvi, a te vero penitus relegari.

G: In communem locum anno superiore abiit Gerardus.

Majoragius: In communem locum abiit, pro mortuus est, nimis dura locutio, quam Ciceroniani candoris amatoribus probare non poteris.

G: Facundia instructus.

M: apud Ciceronem facundia non reperitur.

G:

G: *Literarum politia.*

M: *Miror sane non mediocriter, tantam esse tuam Gaudenti dementiam, ut cum intelligas à latina puritate longissime te abesse, tamen inter elegantes haberi velis, ac Ciceronianus appellari, cum nullum omnino verborum delectum habeas. nam politia pro elegantia, vel candore dicendi, barbarum est vocabulum. sed cum Græcum est, tunc politia Rempub: significat, ut Cicero: in Politia Platonis.*

G: *pervagatis his quæ vocant humanitatis studiis.*

M: *video quid agas Merula. vis ut scripta tua sint æterna, idcirco pellis Ciceronem, ut te patrem habeamus eloquentiæ. Sed dic mihi quid significat pervagatis his studiis? non enim hoc grammaticæ novum ego genus agnosco, pervagatū enim apud Ciceronem idem est, quod pervulgatum & celebratum, de Inventione libro 1. Hæc causa apud Græcos pervagata est. pro Plancio: desinamus, aliquando vulgari & pervagata declamatione contendere. de Orat. 2. Maxime est hoc commune vitium, & pervagatum. pro Marcello: gloria est illustris ac pervagata multorum & magnorum, vel in suos cives, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritorū Sed quid exemplis opus est, quæ sunt innumerabilia? cum nunquam aliter accipiat Cicero?*

Cicero? præterquam cum in activa significatione capitur, tunc enim fere idem est quod peragrare, ut in Verrem Actione 7: *Hic te prætoræ prædonum naviculæ pervagatæ sunt.* Sed tu nimirum deceptus es, quoniam idem esse credebas pervagatus, quod peragratus, cum magna sit inter eas dictiones differentia. quod si dixisses peragratis his studiis, nemo reprehendere potuisset. habes igitur mirificam latebram in quam te conjicias, si dixeris accidisse librariorum culpa, qui pro peragratis, scripserint pervagatis. quod tunc demum crederemus, si solus hic esset a te commissus error, sed cum plurimi sint ejus generis errores ut excusari nullo modo possint, non est quod speres in librariorum te culpam posse rejicere, cum præsertim tu semper adfueris, dum typis liber excuderetur. ergo tuæ sunt hæ dicendi vices, tua Myrothecia.

G: Consumati eruditione viri.

M: apud Ciceronem consumatus non reperitur.

G: Et si ætas mea me ad hæc dijudicanda minimè sit idonea:

M: Audite audite novum Tullium ex foro Lebetiorum. qui novas confingit verborum confectiones. Sed expectandæ sunt ejus institutiones Grammaticæ quæ nos hoc mirum constructionis genus edoceant. Nam quis construat hæc: ætas
mea

mea minime sit idonea me ad hæc dijudicanda.
Cujus farinae est etiam illud quod sequitur superlatum nomen.

G: diversissima esse videam.

M: Nam apud nos qui Cicerone duce militamus diversus neque comparativum habet, neque superlativum. sed ea cum opus est supplemus, per hæc adverbia magis longe, maxime, & similia. Cicero in Topicis: *longe diversa est, illa disputandi ratio.* De somnio Scipionis: *duo illa maxime inter se diversa sunt.* pro lege Manilia; *ut cum duobus in locis disjunctissimis maximeque diversis.* In Philippicis: *Cæsaris longissime diversa ratio est.* Ubi vero tu diversissima repereris nescio, nisi forte in Arcadia; ubi Metulæ dicuntur esse candidæ, cum apud nos omnes nigras, nec satis boni saporis esse videamus.

G: Non possum non adduci, opus illud de familia Ciceronis non esse.

M: Hæc imperfecta est locutio, nec ullus ex ea sensus erui potest, nisi quis addat, *ut credam,* vel ut existinem. Quod vero me dicit illud Ovidii carmen immutasse.

vix Priamus tanti totaque Troja fuit.
et pro illo ex vetustiori codice reposuisse hoc:
vis Priami tanti totaque Troja fuit; vel dicitur.

C

menti-

Mentiris impudentissime, neque enim tecum sum unquam ego de hac re locutus, quamvis non inficias iverim eam me lectionem agnoscere & approbare. Quod autem irrides ejus carminis emendationem hanc: *vis Priami tanti, totaque Troja ruit.* Omnino te judicio carere penitus ostendis. Nam & sensus est pulcherrimus, & vir eximius Franciscus Minicius Calvus, multis de causis mihi amicissimus, atque in his rebus exercitatissimus, mihi jurejurando affirmavit, se ita in antiquissimo volumine scriptum legisse. multisque eruditissimis viris eam lectionem exposuisse, quam cum audivissent illi, miro statim applausu subsecuti fuerint, atque approbarint. & mihi certe nullus alius videtur sensus huic loco magis convenire. declarat enim & amplificat Penelope, quod dixerat: Troja jacet certe, ut sit sensus, nulla tibi amplius excusatio relicta est Ulysses, quin in patriam revertaris. Nam certe Troja quam Græcorum puellæ majorem in modum odere, prostrata est, ea, inquam, vis, id robar, ea fortitudo tam potentis ac magni regis Priami una cum tota Troja ruit, atque eversa est, nihil est quod amplius te remoretur. En quam apertus sensus, quam facilis, quam Ovidianæ locutioni consentaneus? est enim ubique

que sui similis Ovidius, planus, facilis, copiosus, non contortus aut durus. nam si quis legat, *vix Priamus tanti totaque Troja fuit*, quis non statim videt eam facilitatem immutari? & locutionem longe fieri duriores? gignique obscuritatem minime Ovidio dignam? Quare non ita facile repellenda est antiqua lectio cum præsertim optime quadrare videatur? Tu vero non aliter atque sues amaracum unde gratissimus odor afflatur, ita vetustos codices aspernaris, audesque etiam eos reprehendere qui diligentius antiqua volumina perquirentes librariorum errores emendare conantur. O cœnum hominis, o stuporem incredibilem. adeo ne te hebetem esse, ut non videas quibus maledicas viris? quis unquam fuit paulo eruditior, quin omni studio vetustiores libros quaesierit, ut ex eis aliquid in recentioribus castigaret? longum esset enumerare Politianos, Hermolaos, Alciatos, Naugerios, Egnatios, Manutios, Pierios, Victorios, innumerabilesque alios, qui in hac re maxime laborarunt, ut ex antiquis Codicibus quamplurimos in auctoribus locos emendarent. ergo quod eruditissimis viris semper placuit, id quia Gaudentio Merulo displicet ideo repudiamus? ergo unius impertissimi atque audacissimi

20 M. ANTONII MAJORAGII

Nebulonis sententiam potiusquam excellentissimorum hominum auctoritatem sequemur? minime vero, valeant potius nenix tuæ pueriles, nos enim doctiorum sententiæ & auctoritati semper adharebimus.

G: Non ulterius prospicientes.

M: in Ciceronis libris ulterius nusquam legitur, sed pro eo longius.

Quid nunc dicam de Antonii versibus? quos cum emendare velir, turpissime depravat? hoc loco certe miseram auctorum sortem deplorarem, qui tales emendatores inveniant. sed vereor, ne in me Gaudentius hic asperrimis, ut verbis utar Horatii, parata tollat cornua. Nam illum audio ferocitatem in me suam ostentare, velleque mihi dicam grandem scribere, quod de superiore loco vobis audientibus ostendere velim, eum esse mentitum. Ait enim poenam ingentem a principibus nostris esse constitutam, qui aliquem mentiri dixerint. Itaque ego toto corpore perhorresco, ne rei capitalis mecum agat. Quid igitur faciam? non persequar ejus mirificum acumen, & ingenium in purgandis autoribus explicare? quid mihi estis auctores vos eruditi Juvenes? non me latet scelus vester. Scitis in his rebus nullum esse periculum, nostras de
do-

doctrina tantum esse contentiones, quibus rerum capitalium judicia non admiscerentur. Cum præsertim verba pro verbis reddi possint, & ille superior sit futurus, qui erit doctior. desinat igitur has ineptias persequi & capitale iudicium intentare, sed illud ostendat si quo modo potest, se non errasse, tunc illum eruditum virum existimabo. Interim nolo pati maculam eam diutius in elegantissimis Ansonii versibus insidere, dico igitur longe melius ita legi: *Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis.* quemadmodum passim in vulgatis codicibus legitur, quã *Fercula damnatis*, ut iste corrigere voluit. solebat enim Agathocles (ut in historiis legimus,) vasa Samia, & pocula fictilia, juxta aurea ponere, eaque juvenibus ostendere, ac dicere: cum hæc antea facere solem, commonstratis fictilibus, fuerat enim figuli filius, nunc per vigilantiam & fortitudinem talia facio, & commonstrabat aurea. Pulcherrime igitur Ansonii barmina ita se habent. *Fama est fictilibus cenasse Agathocleam regem*
Atque ab acumin Samio saepe onerasse luto,
Fercula gemmatis cum poneret aurea vasis
Et miseret opes pauperumque simul.
Quærenti causam respondit, Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satius.

*Fortuniam reverenter habe quicumque repente
Dives ab exili progrediere loco.*

Nam onerare mensam fictilibus & famio luto,
& ponere fercula gemmatis vasis, quis non vi-
det esse, miscere opes pauperiemque simul?

Quin etiam illud Catulli endecasyllabum vi-
tiat.

O qui flosculus es juvenulorum,
Nam ipse nulla penitus ratione legit *juvenciorum*,
nam quamvis Plinius juvenes gallinas, *juvencas* di-
xerit, quæ ratio erat, ut Catullus *juvencio*rem
diceret? at *juvenculus*, a *juvenco* facile deflecti-
tur. sed ad reliquas ejus elegantias revertemur.

G: Plautinizabo ego ne an potius talionizabo?

M: Quid est quæso *Merula* quod nobis verbo-
rum portenta fingas? nam *Plautinizabo* quamvis
sit absurdum tamen facile patimur, quoniam e-
tiam *patrizare* dixit Terentius, hoc est patris mo-
res imitari, sed dic obsecro mihi per *Mercurii* fi-
lium, quid sibi vult *talionizabo*? ego quidem
quid talio significet scio, *nizabo* quid sit non in-
telligo.

G: de tam sacrosancto *Comico* male audias.

M: Imperitissime omnino male audias di-
xisti hoc loco pro male sentias. nam male audire
Ciceroni

Ciceroni idem est, quod improbari ac vituperari. sicuti bene audire est laudari. quas tu lecythos certe Merle non intelligis. obstructas enim aures habes ad omnem elegantiam. Cicero in Tusculanis: *erat surdaster M. Crassus, sed aliud molestius quod male audiebat. De finibus bonorum & malorum. Est hominis ingenui velle bene audire ab omnibus.*

G: Sed dic amabo, ne tu etiam ex Terentianorum es cohorte?

M: Defende si potes, quin hic pueriliter peccaveris. ponis enim, ne, conjunctionem quam vocant encliticam initio clausulae, quod non tantum exemplo caret, sed etiam ratione.

G: Nimirum Batalee si cum tophis rixaris.

M: Si pro dignitate tua te reciperem Merula, clamare singulis in locis oporteret, te imperium, barbarum, insulsum, ineptum, sed non faciam. potius modestiae meae consulam, quam te secundum virtutes tuas laudem. satis est quod omnes intelligant, te talem esse, qualem modo depinxi: nam hoc loco declaras apertissime te nescire quid hoc vocabulum nimirum, & Ciceroni, & Terentio usitatum, significet. Disce igitur si potes hoc tempore, maxime barbatus, quae puer aut neglexisti, aut nunquam intellixisti: Nam a Cicrone

&

& Terentio, nimirum pro certe, vel nempe solet usurpari. ut in Verrem: *is est nimirum foter, qui salutem dedit.* De oratore libro, 1. *Sed nimirum majus est hoc quiddam quam homines opinantur.* Terentius: *nimirum hic homines frigent, tu vero tam stupidus es in literis, ut existimes nimirum idem esse, quod nimirum.*

G: Contortuplicata oratio.

M: Rancidum hoc & putridum est vocabulum.

G: Quam optime latine lingue consultum foret.

M: si inter discipulos meos, qui plerique festivi sunt, & ingeniosi versareri, opinor aut diligentius cogitares quomodo latine loquendum esset, aut centies in die suppositionibus & sibilis explodereris, non enim tibi quam optime, sed quam bene dicendum fuit, quoniam quam pro quantum nisi sequatur possum, semper positivo jungitur. Sed, ut arbitror, ideo tu deciperis quoniam saepenumero quam superlativo jungitur. Neque intelligis tunc non significare quantum sed multo vel longe. Ut Cicero in epistolis: *ut ex hac commendatione mihi Cuspius quam primum, quam saepissime gratias agat.* Et de somnio Scipionis: *quam maxime se a corpore abstrahere.* Sed quam pro quantum semper positivo, ut primo de Nat: Deorum: *Quam multas ante hunc*

hunc Pisistratus poenas sustulit? in epistolis. Te igitur imitabor, quam multa? quam paucis? in epistolis ad Pætum. Liberis dare operam quam honeste dicitur? quoties vero copulantur tam & quam possunt etiam superlativo jungi, quod in separatis non accidit. Salustius: quam quisque pessime facit, tam maxime tutus est. Terentius: Adolescens, quam minima in spe situs erit, tam facillime patris pacem in leges conficiet suas. Verum eo modo quo tu uteris dico nusquam apud bonos autores inveniri, penitusque barbarum esse, magnamque ignorantiam tuam declarare.

G: Hæc tua dementia ellebori jugere non potest obtinerier.

M: Nō me fugit hoc ad imitationē Plauti dictum esse, qui ait, *hæc res ellebori jugere non potest obtinerier*, sed tamen ineptias tuas non possum non reprehendere, primo quod Ciceronis locutionem negligas, plautina quædā affectes vel carmina vel vocabula, quæ pleraque sunt aut nimis antiqua, aut poetica, aut obsoleta aut etiam sæpe inepta. multis enim in locis ab eruditis viris Plautus improbatur. deinde, quod caput est, eadē illa vities. Nam quamvis recte fortasse dixerit Plautus, *hæc res ellebori jugere non potest obtinerier*, non tamen convenit hoc, quod tu dicis, hæc tua dementia ellebori jugere non potest

D

obti-

obtineret. nos enim accepimus dementiam elle:
boro purgari, non obtineri.

G: Scis ne solum Ciceroni placuisse Teren-
tium?

M: Unde hoc habes quod solus Terentius Ci-
ceroni placuerit? cur igitur primo officiorum
Plauti facetias probat? cur plurimis in locis En-
nijum laudat? cur Accium? cur Pacuvium? cur
Lucillum? cur Statium Cæcilium Mediolanen-
sem, quem multo magis familiarem habere vide-
batur, quam Terentium? Quid præterea de Græ-
cis Poetis dicam? quos omnes, qui fuerunt alicu-
jus nominis, familiarissimos habuit?

G: Huic si potes Pompee Brasca respondeo.

M: Quæ te larvæ exagitant Miselle Merle, ut
Grammaticam professus, omnibus in locis sum-
mam ostentes ignorantiam? cur Piladem insecta-
ris, qui tibi posset utilissimus esse, si ejus institutio-
nes perlegeres. quibus non minus indiges, quam
octavum annum agentes pueri, nam si apud eum
hoc carmen annotasses: *A propriis in ius quintum
facis us removendo nunquam in tam perspicuum
errorem incidisses, ut in vocandi casu diceres
Pompee, sed potius cum Cicerone diceres, utinam
Pompei aut nunquam affinitatem cum Casare invisses, aut
nunquam diremisses.*

G: Fo-

G: Fodere aut arare aut aliquid ferre denique.

M: Viruperas hoc loco Ciceronem, quod Terentii carmen perversè citarit, & quod huic carmini, denique, adjunxerit, quæ dictio sequenti potius carmini videtur conjungi debere. Sed tu nimirum ostendis te penitus rationem carminum ignorare. an non vides Baro versum hunc esse senarium jambicum? qui non aliter constare potest, nisi addatur denique.

G: Quid fingi potest durius hac dicendi apud Ciceronem figura? facere contumeliam dicimus. non contumelias.

M: Tu vero passim tui similis es, hoc est hebes, ac negligens. nam hoc genere dicendi non utitur Cicero, neque enim unquam apud illum invenies, facere contumeliam. quippe qui M. Antonium reprehendat quod ita dixisset, his quidem verbis: *Quid est porro facere contumeliam? quis sic loquitur?* quod autem censes in plurali tantum contumelias reperiri, non in singulari contumeliam, plane multis exemplis probati potest re cœcum àmentia ferri. nominatim vero pro Sylla sic ait Cicero: *equidem vehementer lætor eum esse me in quem cum cuperes nullam contumeliam jacere potueris.*

G: Præterea quam apertissimus est Terentii æmulator?

D 2

M: Jam

28. M. ANTONII MAJORAGII

M: Jam tertio in errorem hunc puerilem incidisti, ut quam pro quantum superlativo jungeres.

G: Quæ ex Terentio decerpit.

M: Creditis ne fortasse Juvenes tantum inesse Gaudentio Merulæ diligentiaæ atque industriaæ, ut ipse Ciceronem vel Terentium legerit, & ea notarit quæ ad imitationem Terentii dixit Cicero? nimum illi tribuitis, siquidem hoc creditis. Sed cum jam plurimis vestrum notissimum esse sciam, quã libenter Æsopicam corniculam imitetur, & alienis se plumis induat, non dubito quin etiam facile credatis, quæ dicturus sum. nempe hos omnes locos, in quibus Ciceronem cum Terentio, Terentium cum Plauto comparat, aliena industria congregatos impudentissime sibi Merulam attribuisse, Quod si quis vestrum mihi non credit, legat ea quæ Joachimus Camerarius, in primum librum Tusculanarum quæstionum doctissime commētatus est, ibi reperiuntur hæc omnia, quæ bonus hic pastor Gaudentius ad verbum in Dialogum suum traduxit, ò temeritatem fustibus coërcendam. Tu ne igitur quod ego magnis vigiliis & laboribus observavi, mihi surripies? tuum esse dices? Pro Dii immortales, quid igitur est committere sacrilegium, si hoc non est? nam lucubrationes suas eruditi viri
suis

fuis nominibus inſcriptas Muſis conſecrant, eas quicunque privatum in uſum, aut gloriam vertit, is ſacrilegus ſit neceſſe eſt. neque eſt quod excuſare poſſis, ita caſu accidiffe, ut quæ Camerarius notaverat, etiam tu notares, cum quatuor pagellas integras ad verbum tranſcripſeris. Sed hoc apud te novum non eſt. in hac arte latrocinandi vetus es ac nobiles gladiator. Nam & ea quæ vir ſatis eruditus Bernardinus Merula in Vitruvium commentatus erat, tibi aſſcripſiſti. multisque nugis additis, jaçtabas te juſta in Vitruvium commentaria conſcripſiſſe. quod cum Bibliopolæ cuidam omnium literarum ignaro perſuaſiſſes, atreos ab eo plusquam quinquaginta recepisti. donec tandem detectis dolis tuis, non ſine ſumma ignominia repulſus es. Scis ne me de rebus mihi notiſſimis verba facere? Quid in eo volumine in quo de Gallia Cisalpinæ rebus antiquis tractas? nome ſiquid eſt boni, id totum Alciato noſtro ſurripuiſti? Nam cum ille vere divinus vir, præter cætera multa omni diſciplinæ genere referta opera, unum etiam de antiquitatibus opus conſcripſiſſet, ex eo tu quicquid ad rem tuam faciebat, ſurripuiſti, quam quidem injuriam ille jam pridem vindicaſſet, niſi tantum virum puderet,

D 3

contra

contra barbarum e trivio literatorem certamen suscipere. observate igitur hominem summa industria, Juvenes, qui tanquam fucus quidam ignavus alienis semper laboribus infidet.

G: Alii scopam dissolutam.

M: O miram hominis diligentiam, quid ais? erantne Ciceronis ætate etiam aliqui Gaudentii Merulæ, qui sine lege ac ratione loquerentur? quis apud antiquos legit unquam scopam dissolutam? nos vero numero multitudinis semper hoc nomen apud antiquos legimus. Cicero ad Atticum libro 7. *non ad homines sed ad scopas dissolutas.* in oratore. *scopas, ut ita dicam, videntur dissolvere.* Tu vero cur non profers eum qui sit usus hoc solæcismo? sed nimirum tu ex te ipso tanquam araneus fingis. neque quisquam unquam ita locutus est ut scopam dissolutam diceret.

G: Judiciorum malignitas.

M: Malignitas non est Ciceronis vocabulum ipse potius malitiam dicere solet.

G: Ciceroni calumniando.

M: Arrigite quæso aures, Auditores, & ne vos pigeat hos tam lepides flosculos excerpere. dicat aliquis mihi vestrum, quot hæc sunt verba: Ciceroni calumniando? scio vos intelligere duo tantum

rum esse. quid si vobis ostendero duos in duobus verbis esse solæcismos? quid vultis amplius? attendite igitur. primum dico hæc gerundia in do, casum post se non admittere, quod etiam superius annotavimus, non potest ergo dici, Ciceroni calumniando. deinde nemini dubium est quin calumnior accusativum postulet, non dativum. Cicerone in epistolis *quod antea te calumniatus sum, indicabo malitiam meam. & alibi, sed calumniabor ipse me.*

G: At scio, ex vobis aliquis dicet, non placere ista Martiali, respondebo & ego sua non arripere omnibus. & esse in carminibus suis quod ipse ait.

M: Nihil hac locutione magis barbarum est; quod si Laurentii Vallæ opusculum de his pronomibus, sui & suus, legisses, facile tuum errorem intelligeres, ubi enim tu sua, & suis dixisti, ejus, potius erat dicendum, cum nulla sit in his verbis reciprocatio.

G: Sentiant igitur univertique quod velint.

M: Volo Auditores, ut Academiam aliquam novam constituamus, & hunc nostrum Gaudentium illi præficiamus, quoniam est autor satis probatus. utitur enim ea licentia, quam nulli nunquam veteres habuerunt. dicat enim mihi, ubi
uni-

uniquique repererit apud antiquos? dicitur quidem unusquisque sed numero multitudinis caret.

G: Ausim tamen illud affirmare, ante eum facile poetas omnes superasse.

M: Hic primo amphibologia puerilis est, & inepta, deinde, quam insulsa locutio: *poetas ante eum*. pro, poetas qui eum ætate præcesserunt?

G: Tametsi ego dicendo essem.

M: Hanc non esse latinam locutionem jam superius ostendimus. Quid Gaudentius? videt scilicet diligentiam nostram. quid mihi, inquit, cum tam accurato dicendi genere, satis est quod hic mihi Dialogus ingens munus acquisivit, acquirat Majoragius suis scriptis tot agri jugera, quot ego Terentiano meo, deinde mecum e loco superiore contendat. At ego tibi contra respondeo Merula, me nescire, utrum illa quæ jactas agri jugera Dialogus tuus, an aliquid aliud, quod dicere nolo, tibi acquiserit, me vero pluris honorem ac bonam existimationem facere quam sexcenta prædia.

G: Cum iis barbaris versificatoribus.

M: *Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus*, inquit Juvenalis, cur enim alios barbaros appellas, cum tu nihil nisi barbariem spires? Quis enim latinus ita locutus est unquam, ut diceret versificari,

aut

aut versificatores, annon hoc ex barbarorum col-
lutione natum est? qualecunque est hoc, auctori-
tati tuæ, quam barba tenus obtines, facile con-
cedimus, illud vero quis est tam facilis, ut tibi
possit concedere?

G: Stercora dixissem nisi orexim in vobis ex-
citari timuissem.

M: Noli quæso te, Merula, dictiones eas inda-
gare quarum significata non intelligis, nihil enim
proficies cum a barbaria tua discesseris. Nam quis
hoc loco non videt ignorantiam tuam? qui ore-
xim pro nausea posueris? cum sint inter se maxime
diversa? nam orexis vehementiorem appetitum
vescendi significat, ut Juvenalis: *de quo sextarius ob-
iter Ducitur ante cibum rabidam facturus orexim.*

G: Hæc obiter dixi.

M: Obiter rejicitur a Ciceroniana schola.

G: Sed cibo viriliore.

M: Dolebam aliquando Juvenes, & vehementer
angebam, cum latinam linguam tam inopem esse
viderem, Græcam vero copiosissimam, sed postquã
hujus generis auctores exoriuntur, & in lucẽ pro-
deunt, non est quod amplius doleamus. auget e-
nim mirifice pro virili sua latinam locutionẽ Gau-
dentius noster. Nam cum apud latinos virilis neq;

E

com-

comparativum habeat neque superlativum ipse tanquam alter Pythagoras dixit: viriliore cibo. Itaque expectamus etiam alterum opus, in quo dicat, virilissimum. interim accipite quod datur, ac fruimini. Sed excitate obsecro vos, & purgate mentem. si quis etiam vestrum despere vult, licet, ut deinde tranquillius audiat. nam pulcherrima quædam elegantia, & mirificum dicendi genus sequitur.

G: Nunc demum te laudo Galeati Mirabilie.

M: Ubi sunt, qui dicunt, Gaudentium amplificatorem non esse latinæ locutionis? potest ne vos pigres Juvenes tam diutinæ sessionis? cum res tam eviditas tam reconditas, tam a vulgari consuetudine remotas, a Gaudentio nostro perdiscatis? notate igitur etiam hunc flosculum, eadem enim ratione dixit hoc loco Mirabilie qua superius dixerat etiam Pompee.

G: Maledicentiæ virus.

M: Cicero non solet uti maledicentię vocabulo.

G: Hujusmodi decrepitiatis mancepium.

M: Decrepitus quidem apud Tullium legitur, sed decrepitas, pro senio, atque ætate ultima nunquam inveniri puto.

G: Carmen fuerit extemporaneum.

M: Qui

M: Qui latinæ locutioni student, necesse est ut in primis delectum verborum diligenter habeant, ne quam dictionem admittant, quæ non apud omnium eruditorum consensu probatos auctores inveniatur. recte enim Cæsar dixisse fertur, *magis vitandum esse verbum insolens & inusitatum, quam in mari scopulum.* deinde ut verborum consecutionem servent, quorum cum neutrum Merula præstet, a doctorum commercio repellendus est. non enim latini dicunt extemporaneum. sed vel *ex tempore factum*, ut Cicero semper, *aut extemporale*, ut Quintilianus aliquando. Sed gratulemur huic ætati nostræ, prædeunt novi auctores, qui nos & loqui, & studere doceant. est enim quidam satis arrogans & loquax literator, qui nobis opus de ratione studii promittat. ô; miram codicum sæcunditatem, opus (inquam) ipsius auctoris testimonio varia supellectile refertum, elegans & perutile. Quid multa, superabit hoc Gaudentianum opus. Quicquid enim gravissimus auctor Albertus Bossius, quicquid Donatus, quicquid Alexander de Villa, Catholicon, & Papias inclyticis literarum monumentis mandarunt, id totum congestum est breviter in hoc vario, multiplici, disertò opere de ratione studii, ut non injuria possit appellari,

quod Mediolanenses nostri vulgo dicunt, Divæ conchæ ferculum. atque ut facilius credatis juro per Pythagoræ manes ita esse. Interim audite Merulæ nostri elegantias.

G: Contumelia Terentio factum itur.

M: Mira est inconstantia Gaudenti tua, nam paulo ante dixeras contumelias in plurali tantum dici, nunc uteris singulari. Sed hoc bene. Illud vero quo auctore dicis: contumelia factum itur? num Cicerone? num Terentio? atqui nondū ego genus hoc eloquentiæ notare potui. quin etiam illa vocabula quæ sequuntur nota multo post, quis nescit esse barbara? Materialem, Finale, formalem causam? ut interim sileam nulla ratione extra propositum esse adducta. quod quisvis facile videt.

G: Suspensa, quod ajunt, manu legeres.

M: Hoc vero est, quod tibi palmarium afferet Merula, si nova etiam proverbii sensa dederis. perge porro felici auspicio, quo cepisti. Nomen enim tutum his rationibus æternæ hominum memoriæ consecrabis, & cum Novariam in patriam tuam concesseris, omnes te cerdones divinis laudibus exornabunt. Et merito, cum tam ingeniosus esse velis, ut contra nobilium auctorum sententiam passim ire non dubites. Nam cum Plinius *Suspensa*
manu

manu dixerit, pro eo quod est, negligēt er, parumq; accurate: tu pro eo quod est diligentissime, atque accuratissime posuisti, quod aperte declarant hæc tua verba: *Hujusmodi errores tu quoq; Belluine, animadverteres, si singula verba suspensa, quod ajunt, manu legeres.* Hæc igitur cum nos legimus, majorē in modūm tuum acumen suspicimus, & cogitamus nullo modo fieri posse, quin discipuli tui brevissimo tēpore doctissimi fiant, cum eos tā eleganter inlituas, ut non auctorū sensa, sed tua illis somnia frequeter inculces.

G: Qui Abecedarius est.

M: Dii tibi dent tuā mentē, qui sordidis & contaminatis vocabulis inquinās omnia. quod enim hoc genus est novæ dictionis, quod non solum a latina cōsuetudine, verū etiā a politis auribus abhorreat?

G: Sed ad reliquam expostulationis partem transeamus.

M: Non libet mihi sæpius exclamare, ne Tragediam in nugis agere videar. Sed tamen mi Gaudenti, quod dicendum inter nos sit, nimium es negligens. Nam duobus in locis expostulationem accipis pro criminatione vel accusatione, qua solemus aliorū vitia vel errores insectari, quod omni penitus ratione caret. Nā apud Ciceronē & reliquos bonos autores, expostulatio significat, repetitionē

quandam officii cum querela, ut cum amicis nostris querimus officio suo defuisse, neque erga nos se gessisse quemadmodum oportebat. Tunc enim exoptulamur officium eorum, tunc eos accusamus, tunc de illis conquerimur, atque ita semper utitur hac dictione Cicero.

G: Tanto te magis laudo, quanto tuum admiror ingenium.

M: Mutila hæc est clausula & barbara nisi post quanto addatur magis.

G: Quoties mihi per sancta sanctorum jurare soles ne liminarem quidem Terentii pagellam, non lectum sed a te ne quidem tactum, aut visum fuisse.

M: In hac periodo duæ sunt novæ exornationes. Rhetoricæ, quas diligenter advertere debetis. Nam primo docet vos genus immutare, non aliter atque fecit olim Cæneus, qui de fœmina versus est in masculum a Neptuno. Sed per incuriam credo, cum infantulum sum, ut audio, sine gestaret, scripsit liminarem pagellam lectum, tactum, visum. Deinde quis non admiretur hanc orationis venustatem? ne liminarem quidem Terentii pagellam non lectum, sed a te ne quidem tactum. quomodo convenire possunt adverbia illa, ne, non,

non ne. Nos qui tam politi nō sumus, ita potius dixissemus: non solum liminarem Terentii pagellā, non a te lectam, sed ne tactam quidem: vel hoc modo: ne liminarem quidem Terentii pagellam a te tactam aut visam, nedum lectam fuisse. Sic enim erui sensus aliquis posset, sed eo modo quo tu protulisti nec sensus ullus est, nec sine barbaria locutio.

G: Redundans & plane superflua locutio.

M: Cicero nunquam dixit superfluum, sed vel supervacuum, vel supervacaneum.

G: Quinte Quadrigarie.

M: Videte quam sit constans Merula noster, jam tres hujusmodi vocandi casus extulit, nam primo non sine summa admiratione audivistis, Pompee. deinde quanta vos affecit læticia cum dixit Mirabile? nunc omnino decet vos exultare, cum audiatis, Q. Quadrigarie. Nam, ut arbitror, novas Grammaticæ molitur institutiones, quibus nos Mediolanenses doceat supplicationes veteres, quas litanias vocant, immutare, & sonantiori quadam voce invocare: Sancte Ambrosie. Nescio quem Divum colat Novaria. fortasse solent in ea civitate clamare omnes: Sancte Gaudentie. Sed tamen amoto quæramus seria ludo.

G: Vides

G: Vides ne quam turpissime tuus lapsus sit Terentius?

M: Vides ne tu, Gaudenti, quam imperite, quam pro quantum jungas superlativo, quod nunquam fieri admonuimus nisi sequatur hoc verbum possum, ut Cicero de Divinatione, *exposui quam brevissime potui oracula*. In epistolis: *Quam potui maximis itineribus ad Amanum veni*. pro Cluentio, *Tum appellat hominem quam mollissime potest*. pro Domo sua, *dico igitur, & quam possum maxima voce dico*. sed exempla sunt infinita. quoties vero non sequitur possum, quam pro quantum nunquam superlativo jungitur.

G: Alga projecta viliores, atque ineruditam magis.

M: Quænam hæc est comparatio? quam insulsa? quam consuetudini refractaria? magis ineruditam alga projecta. quis non videt ineptissime dictum?

G: Transfretato Ticino.

M: Scio quid fecerit Merula: studuit vitæ scholasticæ in qua est hoc carmen: *Transfretet ad portus navis ut ista suos*. nam apud Ciceronem transfreto non legitur. Sed pro eo, transmitto, vel transporto. verum ut concedamus, transfreto esse latinum, quo-

quoniam eo Plinius est usus, quam imperite dicitur? transfretato Ticino? est enim transfretare, fretum, hoc est angustias maris transire, atqui Ticinus non est mare, neque fretum.

G: Ut interdicti essent aqua & igni.

M: Papæ quam eleganter, nunquam hoc genus elegantia novit Cicero, dicimus enim: interdico tibi aqua & igni. non interdico te. quæ locutio cum in passivum vertitur, ita proferri solet, ut persona, cui interdictum fuit, semper in dativo ponatur, nunquam in nominativo. nemo enim latine dicet, tu interdictus es aqua & igni. Sed potius, interdictum est tibi aqua & igni, vel aqua & ignis interdictus est tibi. Cicero in epistolis: *Futurum puto, ut aqua & igni nobis interdicator. pro Domo sua, ut mihi aqua & ignis interdiceretur, sed exempla passim apud Ciceronem, & alios auctores obvia sunt.*

G: Imo regiam Tyrannidem affectabat.

M: Est ne etiam aliqua Tyrannis quæ non sit regia? dicimus quidem eleganter regium dominatum, sed regiam Tyrannidem nemo nisi tui similis dixerit.

G: Hoc Afro quid amplius opus, homo sine re, sine venere?

M: Si te in disciplinam alicui *plagoso*, ut Horatiano

F

tiano

tiano vocabulo utar, *ludi magistro* dederimus *Merula*, vā natibus tuis. quis enim ferat discipulum suum hoc uti dicendi genere: quid opus est hoc Afro homo sine venere?

G: Latiniratis assertor.

M: Assertor. nusquam in Cicerone legitur, nec me fugit esse latinum vocabulum, sed doceo me Ciceronis esse studiosum, neque illum meo iudicio condemnari; sicuti neque *junctura* est apud Ciceronem, quamvis Horatius utatur.

G: Hunc ego quoniam quam lectorum ingenia sustinebant intonat.

M: Hic nullus omnino sensus est, nisi quis addat *gravius* vel *altius*, ut sit, *gravius intonat*.

G: Hic est ille de quo prophetatus est Ennius.

M: Mihi videris in tuis operibus, Gaudenti, asinorum similis esse, atque eorum mōres imitari, quos, ut scribit Aristoteles, dicere solebat Heraclitus, *stramenta malle quam aurum*. propterea quod asinis etiam vile pabulum longe jucundius sit, quam aurum. eadem tu ratione, cum a Cicerone possis elegantissima ac vere aurea verba sumere, mavis e fece barbarorum haurire. quis enim Latinus auctor dixit unquam prophetatus est? atqui Tullius in eadem significatione dixisset *vaticinatus* est.

G: Mi-

G: Mirus eum plaudentium consensus est affectus.

M: Hunc errorem ter aut quater commisisti. cum dicendum potius fuisset, subsecutus. non enim dicimus, hæc res affecta est me, sed contra potius, ego hanc rem sum affectus.

G: Adimpletum est, quod prædictum fuit.

M: Nullus est locus in quo non expressa tuæ barbariæ signa videantur. nam adimpletum est, aures latinæ respuunt, dicemus potius, factum est, vel verum habuit exitum.

G: Ac si parenticidæ.

M: Nescio quæ te agitent furia, ut cum Iulum affectes a Cicerone penitus alienum, tamen velis Ciceronianus videri. cum enim Cicero paricidas passim dicat, cur tu potius parenticidas?

G: In cujus stylobate, & paulo inferius sub stylobate.

M: Est ne hic qui in Vitruvium commentaria panxit, qui nesciat adhuc quid stylobata significet? quis enim unquam audivit, statuarum stylobatas dici? qui tantum columnarum sunt? nam parietes qui subjunguntur columnis & onera excipiunt stereobata nuncupantur; quibus mox superponuntur stylobata, supra quos demum disponi columnas artis est. Verba Vitruvii

sunt libro 3. cap. 3. *extructis autem fundamentis ad libramentum stylobatæ sunt collocandi, supra stylobatas columnæ disponendæ.* quibus ex verbis satis intelligitur non statuarum, sed columnarum bases esse stylobatas. quamvis hoc non tantum sit in te reprehendendum, quantum quod aliquando Vitruvium interpretari ausus fueris. Pro Deum atque hominum fidem! Quis tu es, qui tantum auctorem explicare posses? an non sentis te non solum nihil ex liberalibus disciplinis unquam attigisse, verum etiam Græcam linguam penitus ignorare, Latinam vero vix primoribus ut ajunt, labris degustasse. Tam ne stupidus es, ut non videas, a nemine Vitruvium recte intelligi posse, nisi qui præter linguarum cognitionem, etiam Mathematicas ad unguem doctrinas edidicerit? quanta igitur fuit tua temeritas? ut tot ignorantia tenebris oppressus, illotis, ut ajunt, manibus, non exponere sed inquinare Vitruvii sensa nitereris? cujus enim rei peritus es? Latine ignoras, Græce nunquam didicisti. ad disciplinas non magis aptus es, quam Asinus ad citharam. philosophum ne pictum quidem unquam vidisti. Quæ cum ita sint; tamen, si diis placet, in Vitruvium nobis commergarios eructas. & quæ reperiſ apud Calepinum vocabula declaras, reliqua

quæ prætermittis, nihil enim, ut opinor, unquam præter Calepinum, perlegisti. quem Grammaticorum soles emporium & divitias appellare.

G: Mediolano publico proclamate est ejectus.

M: O miram eruditionem Merula tuam! nesciebam certe te tam peritum esse, aut tam diligentem ut etiam notariorum, quos vocant, verba scrutareris. hoc nimirum est delectum habere verborum, quærere quæ etiam caufidici vocabula soleant usurpare. atque equidem primo aspectu obstupui, quoniam talem nunquam antea dictionem audiveram. quid, inquam, hoc monstri est? quid est, publico proclamate ejici. ac primo quidem esse mendum in scriptura arbitrabar, deinde postquam intellexi notarios pro edicto publico solitos dicere *publicum proclama*, non potui scientiam & acumen tuum non vehementer admirari. ostendis enim mehercle mirificum ingenium. nam si dicimus poëma, poematis cur non etiam proclama, proclamatis? sed vereor ne isti Juvenes, quos ego latini candoris amatores esse scio, tuam inscitiam videant, qui non intelligas, hæc omnia Græca esse nomina quæ ita declinantur, ut thema, epigramma. Hoc vero tuum proclama ex barbarorum colluvione profluxisse. Quid igitur tibi faciam?

ciam? etiam si velim defendere non possum. nam auditores isti *non adeo obtusa gestant pectora*, ut non facile agnoscant, te omnino delirare.

G: Citra controversiam principes.

M: Hoc quidem modo loquuntur plurimi, sed felici illa Ciceronis ætate, nemo unquam citra controversiam dixit, pro sine controversia.

G: Vicariatus titulo Cæsar ornavit.

M: Respicite parumper quam sit felix hic noster Merula, nullo enim timore legum, nulla superstitione imbutus est, quicquid in buccam venit illud evomit, nec tam studiosus est latinitatis quam libertatis. vult sibi licere potius evomere quam dicere. Quid ad me, inquit, si vicariatus non est latinum vocabulum. Satis est quod mihi placet. At ego tibi contra dico, cui placent hæc barbara vocabula, non illi posse Ciceronem aut Terentium placere. quare non meo iudicio damnatus est Cicero, neque Terentius, sed tuo.

G: Dominium Urbis restituere volens.

M: Neque dominium Cicero dixit unquam, neque tricenarium numerum. Quod vero dicis: habebant & vitæ, & necis auctoritatem, absurdum est, & improprium. dicimus enim habere vitæ & necis potestatem non auctoritatem, ut Cicero pro domo

domo sua. *In te P. Fontejus vitæ necisque potestatem haberet. & Salustius in Ciceronem, erepta libertate omnium nostrum vitæ necisque potestatem ad te unum revocaveras.*

G: Quam sit nostra civitas antiquissima.

M: Quam recte memoriter tenet institutiones suas? videtis ne, ut etiam hoc loco quam pro quantum superlativo adjunxerit? sed advertite flosculum elegantiorum.

G: Et quia æstus intuentissimus urgebat.

M: Quis vestrum adeo fuit oculatus unquam, ut æstum intuentissimum, pro maximo calore, vel in Terentio; vel in Tullio notaret? At Merula novas locutionis Veneres excogitat. dum enim nos in Cicerone notamus, *nimios ardores, & calores maximos*, iste nobis æstus intuentissimos adducit. Cicero de Natura Deorum *Ethæsiarum flatu nimii temperantur calores.* ad Quintum fratrem: *ego ex maximis caloribus, non enim majores meminimus, in Arpinati summa cum amœnitate fluminis me refeci ludorum diebus.*

G: Cum lebes sit vas coquinarium.

M: Omnino Gaudentius noster Tincæ Placentini similis est, qui duos in uno verbo solæcismos committebat. nam neque coquinarium vas latine dicitur, neque id unde deduxit hoc vocabulum,
hoc

hoc est coquina reperitur. dicimus enim culinari
non coquinam. Juvenalis: *captum te nidore suæ putat
ille culinae.* Cicero in epistolis. *oblitus ne es fungorum il-
lorum, quos apud Niciam, & ingenium culinarum cum So-
phia septimia?* unum etiam addam flosculum, dein-
de finem dicendi faciam. neque enim est animus
omnia persequi.

G: Nihil tamen adæque fuit admirabilius.

M: O locutionem notatu dignissimam: adæ-
que admirabilius. dic mihi Merula, quomodo
possit hoc fieri? si admirabilius, quomodo adæ-
que? & si adæque, quomodo admirabilius? noli
tuam sapientiam occultare. repetunt a te omnes
illi Juvenes discendi cupidissimi hujus rei ratio-
nem. est ne aliquid quod eodem tempore ad ali-
quid aliud collatum possit esse magis & minus?
aut par & majus? certe negabitis. ergo qui dixit
nihil adæque fuit admirabilius, insulsiſſime locu-
tus sit, necesse est. Restat illa ultima sordidorum
verborum, & obsoletorum, & barbarorum farrago,
quam quoniam affectasse dedita opera vide-
tur, hoc tempore non tangam. tantum admonebo
Draghetum illum quicumque sit, non enim agno-
sco, qui in extrema parte Dialogi Lectorem allo-
quitur, ut hunc Merulam, quamvis fortasse civem
suum,

suum, odio novercali prosequatur, & suas injurias ulciscatur, quod eum induxerit tam contorte, & barbare loquentem. Nam endecasyllabum illud hujus Dragheti, quod Dialogo præfixum est, adeo politum ac venustum est, ut pluris sit faciendum, quam totus Dialogus. Nunc ad vos me verto candidissimi Auditores, qui me patienter, & benigne tamdiu loquentem audivistis, rogoque atque obtestor; ut quæcunque à me dicta sunt, ea vos in bonam partem accipiatis, & existimetis etiam honorem in hac re vestrum agi. non enim me solum offendit, sed vos etiam omnes, cum ab hac civitate pulsas ac fugatas esse bonas literas finxerit. Quamobrem unusquisque vestrum ita cogitet, me non meam tantum sed vestram etiam & publicam esse ultum injuriam, meque respondere voluisse, non laceffere, ut ait Terentius, *benedictis si certasset, audisset bene*, quod ab ipso allatum est, sibi esse id relatum putet. Deinde quoniam non pugnis inter nos, sed doctrina contendimus, si qua in re se læsum arbitratur, respondeat, & utatur ea modestia qua nos usi sumus, ut de eruditione tantum verba faciat, mores ac vitam ne attingat. quamvis ita vixerim ab ineunte ætate, ut, ne si cupiat quidem, possit in mores meos quicquam

G

quam

quam vere dicere, tamen non vos latet, quam odiosum sit falsis criminibus accusari. De vobis autem nihil dubito, quin me omnes ex animo diligatis quemadmodum ego totam Mediolanensium nationem non solum diligo, sed etiam vehementer amo. Itaque spero me brevi tempore publica oratione declaraturum quantum huic civitati debeam, & quantum vos omnes colam atque observem. Interim eam quam de me concepistis opinionem retinere, præsertim cum jam aperte intellexeritis me id præstitisse, quod fueram pollicitus. Non enim quisquam, ut opinor, amplius dubitare potest, quin planum fecerim, eum qui meo iudicio Cicronem ac Terentium damnatos esse finxit, impudenter esse mentitum.

F I N I S.

1167.13

SS 962840

